

ASPECTE PSIHOLOGICE ALE ANXIETĂȚII LA ADOLESCENȚII CU COMPORTAMENT DEVIANT

Vasile GARBUZ, asist.univ.
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract. *The article contains a theoretical and experimental approach to anxiety in adolescents exhibiting deviant behavior. In order to study the level of anxiety in students with deviant behavior, two questionnaires were developed Taylor anxiety manifestation scale and the characterological questionnaire H. Leongard, H. Schmieschek. The result was attested the existence of the link between deviant behavior and the level of anxiety development in students.*

Key – word: *adolescence, anxiety, deviance, character accentuations.*

Adolescența este o fază de restructurare afectivă și intelectuală a personalității, un proces de individualizare și de metabolizare a transformărilor fiziologice legate de integrarea corpului sexuat. Este greu de precizat, la ora actuală, sfârșitul adolescenței câtă vreme numeroși adolescenți își prelungesc procesul de personalizare. [1, p.31]. V. Gonța prezintă adolescența sau tinerețea timpurie cuprinzând etapa consolidării personalității. Adolescența conform periodizării propuse de A.N. Leontiev se integrează cu aproximație în etapele dintre 14-15 și 18-19 ani [2, p.90].

Roland Doron (1970) consideră că adolescența constituie un câmp psihologic privilegiat pentru studierea schimbării. Schimbările sînt subîntinse prin renașterea mișcării de separare/individualizare a micii copilării; prin reactivarea conflictului oedipian; prin desprinderea de imaginile parentale infantile și prin reatașarea de noile obiecte libidinale; prin raporturi defensive față de un ideal al eului și de pulsuniile pentru stabilirea unui nou echilibru narcisic (refulare, deplasare, refuz, clivaj, intelectualizare, ascetism, proiecție). Adolescența este în felul acesta un moratoriu infiltrat cu o problematică identificatorie: esențialul constă din negocierea doliilor, a pierderilor și a deziluziilor pînă în momentul în care subiectul poate să-și asume separarea și diferențierea în autonomie.

Este important de menționat că această etapă este o perioadă crucială a dezvoltării umane, caracterizată de schimbări fizice, emoționale, sociale și intelectuale semnificative.

Printre principalele aspecte ale adolescenței se numără:

- **Schimbările fizice:** Pubertatea este o parte esențială a adolescenței, când corpul experimentează schimbări hormonale majore care conduc la modificări fizice cum ar fi creșterea în înălțime, dezvoltarea organelor genitale, creșterea părului corporal etc.
- **Schimbările cognitive și intelectuale:** Capacitățile cognitive se dezvoltă și se schimbă semnificativ. Gîndirea abstractă, capacitatea de a rezolva probleme complexe și de a lua decizii sunt aspecte esențiale ale acestei perioade.
- **Schimbările emoționale și sociale:** Adolescenții trec prin schimbări emoționale intense, experimentând adesea fluctuații mari de stări de spirit și dezvoltând relații sociale noi, inclusiv prietenii și relații romantice. Totodată, această perioadă poate fi marcată de conflict și de neînțelegeri cu părinții și alte figuri de autoritate.
- **Dezvoltarea identității:** Adolescența este momentul în care tinerii încep să-și exploreze și să-și dezvolte identitatea personală, experimentând cu valori, interese și aspirații noi.
- **Autonomia și responsabilitatea:** Tinerii încep să caute independență și autonomie, luând decizii care îi pregătesc pentru responsabilitățile vieții adulte.

Schimbările și provocări multiple pe care le experimentează adolescenții pot contribui la o restructurare a personalității și la dezvoltarea lor în adulți maturi și independenți. Este o perioadă complexă, dar esențială pentru formarea și modelarea identității și vieții ulterioare a individului.

Ca și în preadolescență – adolescenții trec prin criza de vârstă care se manifestă prin perioade de turbulențe emoționale, confuzie și schimbări semnificative. Acest termen nu se referă la o criză în sensul dramatic sau negativ, ci mai degrabă la o perioadă de tranziție și de ajustare la schimbările ample din viața unui individ în această etapă. Cu toate acestea sunt adolescenți care nu reușesc în tocmai să facă față acestor provocări.

În rândul unor adolescenți pot fi observate comportamente deviate, care variază de la un comportament precum minciuna, furtul, neascultarea, înșelăciunea, bătaia, lipsa de respect față de autorități, precum și comportamente mai grave, cum ar fi violența, utilizarea de substanțe: alcool, tutun, droguri ș.a.

Potrivit lui Erojikwe (2002) și Denga (2013), comportamentul deviant al elevilor implică „activități care neagă principiul ordinii și decenței, include comportamente precum întârzierea la școală, fraudarea provelor de evaluare și examinare, plimbări/rătăciră prin școală în timpul orelor, absentismul, părăsirea școlii înainte de ora oficială de închidere. (Erojikwe (2002); Kilbom și Labbe (1990)). La fel, pot fi întâlnite situații în ceea ce privește vestimentația necorespunzătoare, lipsa de respect față de autorități, mâncarea în clasă, gunoiul în incinta școlii, huliganismul, zgomotul în clasă, evitarea/nerealizarea activităților școlare și agresiunea etc.” Erojikwe (2002). [2, p.23].

Comportamente de acest gen vin în dezacord cu statutul și regulamentele de activitate a instituțiilor de învățământ și pot duce la exmatricularea unor elevi și la încheierea carierei lor.

Cea mai mare provocare în fața cadrelor didactice, a consilierilor, psihologului, părinților și comunității în general este cum să reducă comportamentele antisociale.

Comportamentul deviant în adolescență poate fi influențat de o varietate de factori care interacționează și pot fi de natură biologică, psihologică, socială sau de mediu. Iată câteva cauze comune ale comportamentului deviant în adolescență:

- **Schimbările hormonale și neurologice:** Modificările fizice și hormonale din timpul pubertății pot influența starea emoțională a adolescenților și pot contribui la comportamente impulsiv-distructive sau riscuri mai mari.
- **Presiunea grupului și influențele sociale:** Adolescența este perioada în care tinerii tind să fie mai susceptibili la presiunile grupului și influențelor sociale. Dorința de a se integra în anumite cercuri sociale sau de a obține aprobarea grupului poate duce la adoptarea de comportamente deviate.
- **Conflictele în familie:** Tensiunile sau conflictele din cadrul familiei pot afecta comportamentul adolescentului. Relațiile disfuncționale, lipsa comunicării sau abuzul pot contribui la comportamente deviate ca o formă de reacție sau evadare.
- **Factori psihologici:** Tulburările emoționale sau psihiatrice, cum ar fi depresia, anxietatea, tulburările de alimentație sau tulburările de conduită, pot influența comportamentul deviant.
- **Experiențele traumărice sau stresante:** Evenimente traumatice din trecut sau stresul asociat cu diverse situații, cum ar fi divorțul părinților, decesul unei persoane dragi sau abuzul, pot avea un impact semnificativ asupra comportamentului adolescentului.
- **Consumul de substanțe:** Tinerii pot experimenta cu substanțe interzise sau alcoolul în timpul adolescenței, iar acest lucru poate contribui la adoptarea unor comportamente deviate și riscuri mai mari.
- **Lipsa de suport social sau de resurse:** Lipsa unui suport social sau de resurse în comunitate, școală sau familie poate duce la comportamente deviate ca o formă de adaptare la mediu sau de a face față situațiilor dificile.

Este important să se înțeleagă că comportamentul deviant al adolescenților poate fi un semnal că ceva nu este în regulă și poate necesita intervenție și sprijin adecvat. Abordările preventive și intervențiile timpurii care implică consilierea, educația și sprijinul psihologic pot ajuta la gestionarea sau evitarea comportamentelor deviate și pot oferi adolescenților resursele necesare pentru a face față provocărilor specifice acestei etape de viață.

În mai multe instituții se întreprind măsuri de a reduce comportamentul deviant în rândul elevilor. De cele mai multe ori, măsurile luate includ avertizarea, discuții cu elevii, părinții acestora, suspendarea, consilierea, retragerea privilegiilor (bursă/ cămin) și exmatricularea.

De obicei în rândul adolescenților cu comportament deviant se constată o stare generală de îngrijorare, anxietate sau frică înainte de a se confrunta cu orice provocare, fie ea se referă la activitatea curriculară sau extracurriculară. În cazul când un astfel de comportament interferează cu capacitatea persoanei de a se concentra sau de a participa în mod semnificativ la o sarcină/activitate, s-ar putea ajunge la un comportament deviant. Unele din acestea comportamente, pot fi asociate cu anxietate și disperare.

Conform dicționarului de Psihologie „Anxietate, reprezintă o emoție generată de anticiparea unui pericol difuz, greu de prevăzut și de controlat. Se transformă în frică în fața unui pericol bine identificat. Anxietatea este însoțită de modificări fiziologice și hormonale caracteristice stărilor de activare ridicată și este adesea asociată comportamentului de conservare – retragere sau conduitelor de evitare. Tulburările anxioase cuprind fobiile, crizele de angoasă sau stările de panică, anxietate generalizată, manifestările obsesionale și compulsive și anxietatea posttraumatică. [1, p.75].

Studiul realizat de către dr. conf. univ. Iulia RACU și drd. Mirela STANCIU (2022), . asupra unui lot de 269 de adolescenți (123 adolescenți și 146 adolescente) cu vârsta cuprinsă între 14 și 19 ani, elevi din clasele a IX-a - a XII-a, a permis constatarea faptului că cei mai mulți adolescenți, peste jumătate dintre ei (59,60%), prezintă un nivel moderat de anxietate.

De obicei adolescenții cu nivel moderat de anxietate sunt nesiguri, nu au deplină încredere în propriul potențial, în propriile capacități și abilități. Ei întâmpină dificultăți în comunicare cu semenii și alte persoane, în stabilirea de relații interpersonale durabile și armonioase, destul de rar manifestă inițiativă, au rețineri în a-și exprima în public ideile și opiniile proprii. Totodată, adolescenții cu nivel moderat de anxietate au tendința de a anticipa obstacolele în atingerea unor obiective și activități. Nivelul moderat de anxietate poate fi însoțit de provocări și manifestări psihosomatice, pe care adolescentul nu întotdeauna le poate recunoaște, detecta și înțelege. Trăirea anxietății la acest nivel de intensitate pentru perioade extinse de timp poate declanșa afecțiuni somatice.

În cadrul aceluiași studiu 8,90% dintre adolescenți au manifestat nivel ridicat de anxietate. Adolescenții care trăiesc această emoție la un nivel ridicat de intensitate pot fi caracterizați ca fiind agitați, neliniștiți și plini de încălcare și tensiune psihică. Au încredere redusă în propriile capacități și competențe și în succesul pe care îl pot atinge în confruntarea cu sarcinile de viață. Au tendința de a proiecta diferite obstacole și piedici. Anume aceste proiecții provoacă și condiționează anxietatea la adolescenți, care în permanență sunt alimentate de propriile gânduri și temeri. Anume aceste gânduri și temeri determină adolescenții să adopte o atitudine de neimplicare și evitare a anumitor activități și responsabilități. Nivelul ridicat de anxietate are consecințe negative atât asupra comportamentului adolescenților, cât și asupra stabilității psihoemoționale. [4].

Realizarea unui studiu în rândul a 17 adolescente (2023) cu comportament deviant (în cadrul unei instituții de învățământ preuniversitar): absentism, furt, limbaj licențios, manifestarea agresiunii/amenințări (verbale) față de colegi și cadre didactice, a pus în relief următoarele rezultate: Nivel de anxietate redus a fost constatat la 17,64 % dintre adolescente, nivel mediu de anxietate la 35,29% și nivel înalt la 47 % din adolescente. În cadrul lotului selectat au fost aplicate 2 chestionare: Scala de manifestare a anxietății Taylor și chestionarul caracterologic H.Leongard, H.Schmieschek.

Chestionarul caracterologic H.Leongard, H.Schmieschek a permis evidențierea prezenței la adolescente a accentuărilor de caracter precum: demonstrativitate, nestăpânire, distimie, ciclotimie și anxietate. Rezultatele obținute permit stabilirea existenței unei legături dintre anxietate și comportamente deviante a elevilor. Acest fapt indică necesitatea abordării problemei tulburărilor de anxietate și a comportamentelor deviante în rândul adolescenților. Elevii trebuie să beneficieze de suport familial, consiliere educațională și psihologică în școală în vederea

reducerii diferitelor tipuri de tulburări de anxietate. Acest lucru ar putea spori comportamentul disciplinat între ei în școli. Cadrele didactice / psihologii ar trebui să evalueze și să identifice copiii cu diferite tipuri de tulburări de anxietate ridicată.

Reducerea nivelului de anxietate și comportamentului deviant la adolescenți poate implica o gamă largă de strategii și intervenții. Iată câteva abordări care pot fi utile în această privință:

Consiliere și terapie: Consilierea sau terapia psihologică poate fi extrem de benefică pentru adolescenți. Terapeuții pot ajuta la înțelegerea și gestionarea anxietății sau a comportamentelor deviante, oferind tehnicile și instrumentele necesare pentru a face față emoțiilor și stresului.

Promovarea abilităților de gestionare a stresului: Adolescenții pot beneficia de învățarea tehnicilor de relaxare, mindfulness sau meditație, care îi pot ajuta să gestioneze mai bine anxietatea și să facă față stresului.

Susținerea și comunicarea familială: Un mediu familial stabil și susținător este esențial pentru reducerea nivelului de anxietate și comportamentului deviant la adolescenți. O comunicare deschisă și susținerea emoțională din partea părinților sau a membrilor familiei poate fi foarte benefică.

Promovarea relațiilor sănătoase: Construirea și menținerea relațiilor sănătoase cu colegii, prietenii și alte persoane importante pot ajuta adolescenții să se simtă susținuți și conectați social, reducând astfel izolarea și comportamentele deviante.

Educație și informare: Înțelegerea problemelor legate de anxietate și comportamentul deviant poate fi un prim pas important. Educația și informarea adolescenților despre aceste probleme, împreună cu promovarea de alternative sănătoase de adaptare și soluționare a conflictelor, pot fi utile în reducerea acestor comportamente.

Promovarea unui stil de viață sănătos: O alimentație sănătoasă, exercițiile fizice regulate și un somn adecvat pot contribui semnificativ la reducerea anxietății și la îmbunătățirea stării de spirit a adolescenților.

Evaluare și intervenție profesională: Uneori, nivelul de anxietate sau comportamentul deviant poate fi mai profund și poate necesita intervenție profesională mai specializată, inclusiv evaluare psihiatrică sau medicație, în funcție de caz.

Comportamentul adolescentin este unic, iar abordările pot varia în funcție de circumstanțele individuale și de natura specifică a problemelor cu care se confruntă. Este important să se ofere sprijin emoțional și resurse adecvate pentru a ajuta adolescenții să depășească aceste dificultăți și să își dezvolte abilitățile de gestionare a stresului și adaptare într-un mod sănătos și eficient.

Bibliografie:

1. Roland Doron / Francoise Parot Dicționar de psihologie. București. Ed: Humanitas, 1999;
2. Igor Racu, Aglaida Bolboceanu, Petru Jelescu. Psihologia dezvoltării și psihologia pedagogică. Chișinău. Ed: Univers Pedagogic, 2007;
3. Okpechi, Philip A, Ekpang Pauline U. Anxieties Disorder and Deviant Behaviors among Secondary School Studies in Obubra Local Government Area of Cross River State International Journal of Educational Technology and Learning
4. Iulia Racu, Mirela Stanciu. *Demersul experimental al anxietății la adolescenți*, In UNIVERS PEDAGOGIC • Nr. 3 (75) 2022.p 50-55 CZU: 159.942-053.6